

Nagykanizsa, 1893. december 17. – Budapest, 1977. március 26.

Apja hentessegéd volt. Az elemi iskolát még Nagykanizsán végezte. Budapesten előbb asztalosinas lett, majd – többszöri tüdőgyulladás után – folytatta a tanulást, négy polgári és felsőkereskedelmi iskolát végzett. Két bátyjához hasonlóan eljárt a Galilei Körbe, részt vett a Társadalomtudományi Társaság előadásain, belépett a Munkásképző Egyletbe. Orvosi pályára készült, de az első világháború megakadályozta a továbbtanulásban. Rövid tisztviselői munka után, 1914-ben tiszti iskolát végzett, majd hadapród őrmesterként a galíciai frontra vezényelték. 1916 májusában orosz hadifogságba esett, Vlagyivosztokba, illetve Habarovszkba került. A fogolytáborokban megismerkedett az orosz forradalmi munkásmozgalommal. 1918 tavaszán jutott vissza Budapestre. Ismét beiratkozott az orvosi fakultásra, ám ezúttal is megszakadtak a tanulmányai. 1918-ban a budapesti karhatalmi alakulat századparancsnoka lett. Az őszirózsás forradalom napjaiban századával a Nemzeti Tanács mellé állt, részt vett a dunai hidak védelmében. Az elsők között csatlakozott a Kommunisták Magyarországi Pártjához, a VII. kerületben szervezte a pártot. A kommün kikiáltása után belépett az újonnan szerveződő hadseregbe, ezredparancsnok lett, az északi hadjáratban kiemelkedő szerepet játszott nemzetközi dandár politikai megbízottja. A tanácskormány lemondása után Bécsbe emigrált. Itt is megpróbálta folytatni az egyetemet, de mozgalmi tevékenysége ebben ismét megakadályozta. Az emigráció frakcióharcaiban Landler Jenő türelmesebb pártépítési elképzeléseit fogadta el. 1926 tavaszán póttagként kooptálták a párt központi bizottságába. Az 1925-ben – a KMP irányításával – legálisan megalakult Magyarországi Szocialista Munkáspártban is tevékenykedett. Az első, 1925–1926-os Rákosi-per után a hatóságok erőteljesen felléptek az MSZMP-vel szemben, ennek ellenére 1926-ban titokban hazatért. 1927. február 27-én a rendőrség letartóztatta, a Budapesti Büntető Törvényszék 1927. november 9-én kihirdetett ítéletében nyolc és fél évi fegyházra ítélte. Büntetését Sopronkőhidán töltötte le. 1935. szeptemberi kiszabadulása után Moszkvába utazott, ahol a Komintern munkatársa lett. Kun Béla letartóztatása után ő képviselte a magyar pártot a Kominternben. A nemzetközi kommunista mozgalom irányítói 1936. május–júniusban elhatározták, hogy felosztatják a KMP Központi Bizottságát, és az ügyek vezetésére prágai székhellyel ideiglenes operatív titkárságot hoznak létre. Személye alkalmasnak tűnt a népfront-politikai fordulat végrehajtására, rábízták a titkárság irányítását és a Dolgozók Lapja című kiadvány szerkesztését. 1937 végén visszautazott Moszkvába, ahol ismét átvette a magyar képviseletet a Kominternben. 1939 végén a prágai ideiglenes titkárság szétesett, nem sikerült egy centralizált kommunista párt kiépítése. 1939 júliusában a Komintern Elnöksége leváltotta a magyar képviselet éléről, majd szeptemberben kinevezték a moszkvai rádió magyar osztályának a vezetőjévé. 1942 októberétől a hadifoglyok körében végzett politikai munkára küldték. 1944 tavaszától újra Moszkvában dolgozott, az idegen nyelvű könyvkiadó magyar osztályának a vezetője. 1945 elejétől a moszkvai Kossuth rádió főszerkesztője. 1945 júniusában tért haza, az észak-dunántúli területi pártbizottság titkári tisztsége várta. Az 1945. június 24-i dunántúli behívások alkalmával bekerült az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe. Az 1945. november 4-i nemzetgyűlési választásokon a Győr-Moson és Sopron vármegyei választókerületben ismét mandátumhoz jutott. 1947. január 4-én rendkívüli követ és meghatalmazott miniszteri rangban megbízták a belgrádi követség

vezetésével, emellett augusztus 13-tól Tiranába is akkreditálták. Diplomáciai szolgálata miatt visszaadta a mandátumát, lemondását a Nemzetgyűlés 1947. február 6-i ülésén jelentették be. Álláshelyéről a szovjet–jugoszláv kapcsolatok teljes megszakítása után, 1949. június 8-án visszahívták. 1949 nyarán megbízták a Károlyi Mihály lemondásával megüresedett párizsi nagykövetség vezetésével, 1949. szeptember 15. és 1954. március 22. között irányította a képviselői munkáját. Hazatérte után, 1954 tavaszától a Nagy Imréhez kötődő „új szakasz” politikáját támogatta. Az MDP III. kongresszusán, 1954. május 30-án hosszú idő után ismét beválasztották a központi vezetőségbe. Nagy Imre javaslatára 1954. március 22-i hatállyal kinevezték a kormány mellett életre hívott Tájékoztatói Hivatal elnökévé. A miniszterelnök megbuktatása után, 1955. június 20-tól újra külügyi állományba helyezték, ezúttal Varsóba küldték, ahonnan csak Rákosi leváltása után, 1956. július 30-án térhetett haza.

Az 1956-os októberi forradalom sodra a párt legfelső vezetői közé emelte. Az október 23-ról 24-re virradó éjszaka megtartott központi vezetőségi ülésen a politikai bizottság tagjává választották. Október 28-án az MDP hatagú elnökségébe is bekerült. Ő kezdeményezte az összeomlott párt formális feloszlását és Magyar Szocialista Munkáspárt néven való újjáalakítását. Az új párt héttagú ideiglenes intézőbizottságának a tagja. Erősen kifogásolta a Varsói Szerződés felmondását. Kulcsszerepe volt abban, hogy Nagy Imre és közvetlen munkatársai 1956. november 4-én hajnalban vele együtt a jugoszláv követségre mentek, élve a jugoszláv kormány által felajánlott menedéjjel. Lukács György és Vas Zoltán társaságában, a Nagy Imre-csoport többségénél hamarabb, november 18-án elhagyta a követséget. A szovjet hatóságok letartóztatták, november 22-én Nagy Imréekkel együtt Romániába szállították. A száműzetés színhelyén feleségével a leghatározottabban elhatárolódtak a Nagy Imre-csoporttól, néhány hét múlva külön is költöztették őket. A volt miniszterelnök és politikustársai ellen megindult vizsgálat során, 1957 májusában kihallgatták, ekkor és egy évvel később is terhelő vallomásokot tett a letartóztatottakra. 1957-ben hiába kérte átvételét az MSZMP-be. Hazatérésére csak 1958. szeptember végén kerülhetett sor, Magyarországra érkezése után nyugdíjazták. Párttagságát végül 1965-ben, hosszas huzavona után állították vissza.